

Hoe kwam dat?

De oorzaken zijn niet eenvoudig aan te geven. Wij zien er voorshands vier. Ten eerste, dat de partij van de aanvang af een politiek verbond was geweest van bevolgingsklassen (ondernemers, andere kapitaalbezitters, zelfstandige boeren, pachters, middenstanders en loontrekkenden) welker sociale belangen van elkaar afweken of zelfs diametraal tegenover elkaar stonden, hetgeen had geleid tot politieke programma's en standpuntbepalingen waaraan verdoezelingen niet vreemd waren; ten tweede, dat de partij in de jaren '30 in sterke mate innerlijk verdeeld was geraakt tussen een conservatieve richting waartoe vele ouderen en een meer progressieve waartoe vele jongeren behoorden – progressief in die zin dat die jongeren de staat veel meer invloed wilden geven op sociaal-economisch terrein; ten derde, dat juist in de katholiek-staatkundige milieus in de jaren '30 allerlei op 'overwinning van de klassenstrijd' gerichte, corporatieve, 'organische', min of meer autoritaire denkbeelden naar voren waren gekomen (wij herinneren aan de voorstellen van de commissie-Goseling uit '36) die in mindere mate principieel anti-nationaal-socialistisch waren dan de denkbeelden welke in de overige democratische partijen leefden; en ten vierde, dat de partij juist in het eerste bezettingsjaar (het jaar van de scheiding der geesten waarin de besturen van de overige partijen de kaders goeddeels bijeen hadden gehouden) zichzelf min of meer had uitgewist waarmee zij haar continuïteit had verbroken.

In aansluiting op wat de *Christofoor*-groep had bepleit, wilden veel katholieke jongeren in het bevrijde Zuiden van de wederoprichting van de RKSP niets weten. Wat dan wèl? Sommigen zouden tevreden zijn wanneer de Nederlandse Volksbeweging een voor katholieken aanvaardbaar program kreeg (maar die Volksbeweging liet tot eind april '45 op zich wachten) – anderen hoopten dat een 'vernieuwde' katholieke partij van de grond zou komen. De bisschoppen van Den Bosch en Breda stelden zich voorzichtig op, geenszins aandringend op heropbouw van de Staatspartij; zij wachtten af wat in de 'oude' politieke milieus gebeurde. Vooreerst ging men daar niet verder dan dat begin december een studievereniging werd opgericht, de Vereniging dr. Schaepman, die geen ander doel had dan van gedachten te wisselen over de vraag wat de katholieken op politiek-organisatorisch gebied te doen stond. In Nijmegen waar de 'vernieuwing' nogal van zich deed spreken (de redactie van *Je Maintiendrai* was er gevestigd en de Raad van Ondergrondse Actie was de afdeling-Nijmegen van de GOIWN geworden) werd midden december een Rooms-Katholieke Commissie Herstel Nijmegen opgericht, in welk